

Enver BOZKURT (2003),
(Ankara, Nobel Yayınevi, 258 s.)

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SİSTEMİNDE KUVVET KULLANIMI-KÖRFEZ KRİZİ VE İRAK'IN DURUMU, ABD'YE 11 EYLÜL 2001
TERÖRİST SALDIRISI**

Arş. Gör. Havva DEMİREL
Süleyman Demirel Üniversitesi

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kurulması ile, dünya ülkeleri barış ve güvenlik konusundaki kararlılıklarını göstermişlerdir. Bu dönemden sonra artık savaşa en son çare olarak başvurulabilecektir. Savaş yerine, uluslararası barış ve güvenliği korumakla görevli olan BM'nin yetki vermesi şartıyla bazı durumlarda kuvvet kullanılabilir. İşte uluslararası hukuk açısından çok önemli bir yere sahip olan kuvvet kullanımı Bozkurt'un son kitabına da esin kaynağı olmuştur. Bozkurt'un Birleşmiş Milletler Sistemi'nde kuvvet kullanımını incelediği eseri, hem öğrenciler için bir ders kitabı hem de son gelişmelerin takip edildiği güncel bir kitap olarak okuyucuya sunulmuştur.

Kitabın ilk baskısı (Atlas Kitabevi, Konya 1996) 90'lı yıllarda dünyanın gündemine oturan Körfez Krizinden esinlenilerek, "Birleşmiş Milletler Sistemi'nde Kuvvet Kullanımı ve Körfez Krizi Örneği" adı altında yayınlanmıştır. Körfez Krizi'nin 90'lı yılların sona ermesiyle etkisini yitireceği düşüncesinin haksız çıktığı günümüzde görülen bir gerçektir. Yazar da, Irak'ın hala dünya gündeminin en önemli konularından birisi olduğunu, buna ilaveten kuvvet kullanımı ile ilgili yaşanan yeni gelişmeler nedeniyle yeni baskıya gereksinim duyduğunu ikinci basımın önsözünde belirtmiştir.

Yaşanan son gelişmelerin de ele alındığı kitap üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı adı altında, BM Sisteminde kuvvet kullanımı mekanizması incelenmiştir. Bölüme Birleşmiş Milletler öncesi kuvvet kullanımı sistemiyle giriş yapılmış, BM Sisteminde mekanizmanın nasıl işlediği tarihi örneklerle açıklanmıştır. Bu bölümde BM Örgütünün organlarından, Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul'un kuvvet kullanımına karar verme prosedürleri ve örnekleri açıklanmıştır. Daha sonra, Meşru Müdafaa ve Günümüzdeki Olaylar Karşısında BM Antlaşması Hükümleri, başlıkları karşımıza çıkmaktadır. Burada konu, BM Antlaşması ve Bazı Durumlar ve Soğuk Savaş Sonrası Gelişmeler olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. İlk kısımda Antlaşmanın kuvvet kullanımına izin verdiği maddeleri incelenmiştir. Burada özellikle Antlaşmanın 51. Maddesiyle ilgili yapılan açıklamalar dikkat çekmektedir. İkinci kısımda ise, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonraki gelişmeler, Körfez Krizi'nin etkileri ve 11 Eylül saldırılarının etkileri dahilinde Antlaşmanın hükümleri incelenmiştir. Birleşmiş Milletler Barış Gücü hakkında yapılan açıklamalar ve Bölgesel Düzenlemelerle bu bölüm noktalanmıştır.

İkinci bölümde, kuvvet kullanımı Körfez Krizi örneğiyle ele alınmıştır. Bozkurt bu bölümde, Irak'ın Kuveyt'i işgalinden başlayarak, BM'ce uygulanan ekonomik müeyyideleri ve verilen kuvvet kullanımı kararından ateşkesine kadar kronolojik bir sırada konuyu sunmuştur. Kitabın bu sistematikte olması, konuyla ilgili olarak A'dan Z'ye her şeyin okuyucuya sunulmasına imkan vermiştir. Uluslararası hukukta özellikle savaş dönemlerinde önemli bir yere sahip olan insan unsuru da unutulmamış, bu bölümde tarihi gelişmeler de dahil olmak üzere Körfez Krizi öncesi, savaş sırasında ve sonrasında insani kurallara ve insan haklarına değinilmiştir. Körfez Krizi tüm boyutlarıyla bu şekilde incelenmiş, ayrıca 11 Eylül saldırısıyla gündeme yeniden aynı sıcaklıkta oturan Irak'a müdahale de tartışılmıştır. ABD yönetimi terörle mücadelenin Afganistan'dan sonra da devam edeceğini açıklamış, bu da bir sonraki durağın Irak olacağına işaret

etmiştir.(s.183). Yazar bu bağlamda, ABD'nin Irak'a olası müdahalesine değinmiş, Türkiye açısından da son derece önem arz eden bu konunun Türkiye'ye yapacağı etkileri de incelemiştir. Irak'a yönelik bir harekatı meşruiyet temellerine oturtmak amacıyla ABD tarafından Güvenlik Konseyi'ne çıkarttırılan 8 Kasım 2002 tarihli 1441 sayılı kararın önemli kısımları bu bölümün sonunda aynen verilmiştir. Bozkurt, kararı aynen sunarken kendi yorumlarını da eklemeyi ihmal etmemiştir. Yorumlarında bu kararın ABD'ye direkt olarak kuvvet kullanımı yetkisi vermekten çok Irak'ı silahsızlandırma ile ilgili olduğunu bu silahsızlandırmanın ise aşırı şekilde kullanılmak istendiğini belirtmiştir.

Kitabın üçüncü bölümü, "Amerika'ya Terörist Saldırı ve Afganistan'a Müdahale" başlığını taşımaktadır. 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika'ya düzenlenen terörist saldırı, dünyada yeni bir dönemi başlatmıştır. Dünyanın süper gücüne yapılan bu saldırı, terör ve terörle mücadele kavramını daha önemli hale getirmiştir. Türkiye dahil bir çok devleti yıllardır çok zor durumda bırakan terör, bu saldırı ile o ana kadar olmadığı derecede dünya gündemine oturmuştur. Bozkurt da eserinde, son zamanların gündem maddesini oluşturan terörün tanımını ve bu alanda yapılan hukuki düzenlemeleri aktararak bu bölüme başlamıştır. Yazar, terörizmin ortadan kaldırılmasının önündeki en büyük engeli, terörizm kavramının çoğunluğun benimsediği bir tanımının olmaması olarak görmektedir.(s.198) Günümüzde masum bir çok kişinin ölümüne yol açan terör felaketinin tam olarak önlenmesi gerçekten de zor görünmektedir. Bozkurt, eserinde terörün ulusal ve uluslararası alandaki tüm yıkımlarını belirterek bu konuda duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir ve saldırı sonrasında devletlerde ve uluslararası örgütlerde meydana gelen gelişmeleri titizlikle inceleyerek çalışmasına devam etmiştir. Özellikle konuyla ilgili olarak, BM Güvenlik Konseyince alınan 12 Eylül 2001 tarihli 1368 sayılı karar ve akabinde alınan 1373 sayılı kararın hangi konuları ve amaçları içerdiği yine bu bölümde açıklanmıştır. Bozkurt, ABD'nin bu kararlara dayanarak kuvvet kullanmasındaki çelişkilerde de bahsetmiştir. Uluslararası örgütlerde yaşanan gelişmeler adı altında, Terörizmin Mali Kaynaklarının Önlenmesi Hakkında Sözleşme de verilmiş ve NATO da meydana gelen gelişmeler incelenmiştir. Yapılan saldırı sonrası yaşanan gelişmeler ışığında, ABD'nin Afganistan'a yaptığı müdahale tüm yönleri ile eserde ele alınmıştır. Ayrıca stratejik açıdan önemli bir konuma sahip olan Türkiye'nin 11 Eylül saldırıları ve Afganistan'a müdahale ile ilgili tepki ve politikaları da belirtilerek üçüncü bölüm sonlandırılmıştır.

Yukarıda kısaca özetlenerek tanıtılmaya çalışılan eserde, son zamanlarda dünya gündemine oturan önemli konunun hukuki boyutu incelenmiştir. Özellikle, Türkçe literatürde çok fazla örneği olmayan 1368, 1373, 1441 sayılı kararlara değinilmesi, bu konuda Bozkurt'un çalışmasını kaynak kitap olabilecek niteliğe sokmaktadır. Uluslararası hukuk literatüründe Türkiye'de nadiren yapılan bu çalışma, yukarıda açıklanan konularda öncülük yapabilecek bir eserdir.